

Rujiaž se, dokud ráčila!

Toť jest krčemná příhoda,
neb se pivo pije, a ne voda.

Dnes, ktož rád do krémy chodí,
častokrát se jemu přihodí,
žeť zvie příhody někaké
a k tomu noviny také.

Mnohémuť se tak zračí,
najvíc, ktož se tam omračí,
žeť má doma co praviti.
Avšak se je lépe zbaviti
a v noci, jakž čas jest, spáti,
a doma novin dočakati.

rvěte se

píje

ukáže se
zdrží se do soumraku
vyprávět
vyhnout se tomu

1. Srovnejte všechny tři ukázky po stránce formální a obsahové. Pokuste se určit princip rozvíjení textů a sledujte, jakým způsobem je dosahováno satirického účinku.
2. Na základě četby celků shromážděte důkazy pro tvrzení, že autor Desatera a Satir o femesnících byl totožný.
3. U 6. přikázání se pokuste o jeho žánrovou charakteristiku, u 7. přikázání uvažujte o konkrétních motivických analogiích se Satirami o femesnících.
4. Poslední vydání těchto literárních památek najdete v edici Josefa Hrabáka Staročeské satiry Hradeckého rukopisu a Smilovy školy (Praha 1962). Starší vydání (s ilustracemi Antonína Strnadela) připravil Jan Vilikovský, Staročeské satiry (Praha, 1942).

23. PŘEČEKAJE VŠE ZLÉ STRÁŽĚ

(2. pol. 14. stol.)

1. Přečekaje vše zlé strážě
puojduť k milé hrdlo vážě.
Svuoť knoň pustim po důbravě,
sám s ní sědu rozmlůvaje.
2. Tím zpíevaním, tím voláním
ubudich tu krásnú pani.
Když se j ze snu probudila,
ke mně mile promlůvila
3. a řkúc: Brachku, čas jest vsťati!
Skuoroť bude již svítati.
Den se blíží, ten já znaji,
vše zlé strážě vzhuoru vsťavaji.
4. Již piáčkové vzhuoru vsťali,
vzhuoru vsťavše zazpívali,
zazpíevavše pryč letěli,
mě smutného zde nechali.
5. Rozlučenie mezi náma -
klevetničkóm radost dána!
Protož, milá, buďvaž věrna,
žádný zlý sok mezi náma!

II.

1. Přečekaje vše zlé strážě,
puojduť k milé hrdlo vážě.
Svuoť knoň pustim po důbravě,
sám s ní sědu rozmlůvaje.
2. Již piáčkové vzhuoru vsťali,
vzhuoru vsťavše zazpívali,
zazpíevavše pryč letěli,
mě smutného zde nechali.

3. Tím zpíevaním, tím volaním
skuoroť bude již svítati!
Den se blíží, ten já znaji,
vše zlé strážě vzhuoru vsťavaji.
4. a řkúc: "Brachku, čas jest vsťati,
ubudich krásnú pani.
Když se j ze snu probudila,
ke mně mile promlůvila

5. "Rozlučenie mezi náma -
klevetničkóm radost dána!
Protož, milá, buďvaž věrna,
žádný zlý sok mezi náma!"

strážě - strážně, strážný
hrdlo vážě - nasazuje hrdlo (s nasazením života)
ubuditi - probuditi
brachku - miláčku
skuoroť - brzy
buďvaž věrna - buďmež věrni

24. TZV. ZÁVIŠOVA PÍSEŇ

(2. pol. 14. stol.)

- Již' mne vše radost ostává,
již' mé vše útechy stanú,
srdce v túžebné krvi plavá,
to vše pro mú milú žádnú.
Svýmá zraky skrzě očko
silněť střielé v mé srděčko,
bydlim' u plamenné túže.
Muoj život v túhách nemáhá,
to vše jejie krása drahá
silněť mé k tomu připuzie.
Srdce boli,
silně ve krvi plavaje,
žádaje,
žádná, tvé milosti, ač se může státi.
Jať nikoli
živ nebudu na dlůžě
v té túžě,
když' se zmlitká neráči smilovati.
- opouští
přestanou
toužící
žádoucí
(setrvávám)
chřadne
nuti
milá

Túhat' mě po nie, když' na ni zpomanu, toužím po ní
 div, žeť kdy nespianu, zahynu
 omdleje v túhách stanu, zahynu
 já pro ni u mé mladosti žalostivě zahynu.
 Toť' mé neštěstie, že byvše v radosti
 i mám smutka dosti od nevěrné milosti.
 Ach žalosti, chodím smutný, vzdychaje pro mŕ nevinu!
 Již' mě zpívanie přestane tynie,
 pyčeť mne, panny, i vy, šlechtné panie, litujte
 žeť' mi jest zahynúti pro milované.
 Sluněčko vzhodi, vychází
 zářě vychodi, má zmlitká v mém srděčku vévodí,
 má zmlitká v mém srděčku vévodí,
 silněť' mi na mé mysli uškodi,
 ač sě, žádna, nesmiluje, jestliže

Bych měl na všem světě koho, kdybych měl
 jenž' by mi pomohl tužiti, když' bych měl
 měl bych utěšení mnoho, věrně
 chitit' bych mu s věru slůžití, rozněcuje
 Jakož' fénix oheň nieti, když'
 tu kdež' chce svú mladost vzieti, vzplane; prudce
 v ohněť' vzhoi v silné moci,
 takéž' muoj kvietek žádúci
 túžebný plamen horúci
 v srdci nieti ve dne v noci,
 Z mé mladosti
 jenž' srdci túhy přeji, nesměji
 pro zlych lidí strach nikomému zjeviti,
 V téj' žalosti, neodvažuji se
 žiž' nosím na útrobě, nikomu
 ve mdlobě, v nitru, ale i v mysli, srdci

(buď' bohatý - láskou nebo zbožný)
 najkrajšie žádna, pro tě mi zahynúti.
 Zbožnýť' má radost, a já v túhách vadnu,
 to vše pro mŕ žádnu, sám sebu nic nevládmu,
 pohřiechu nemám' nikdy nižádného utěšení.
 Toť' jest má núze, ach hrozny osude, nezbaví
 ktož' tebe nezbuđe, tenť' žalosti nabuđe.
 V svém srděčku, žádna, pro tě já mám túžebné myšlenie.
 Mého túženie nemám' unenšenie,
 pyč' mne pověťtie, pyč' mne všecko stvořenie, vzduch
 karbunkul, zafier i vše drahé kamenie,
 sluněčné kvietie (tmavočervený drahokam)
 i vše na světě,
 pyč' mne lilium, pyč' ruože přestkvúcie,
 chceť' mi má zmlitká život odjieti,
 ač se neráči smilovati, odejme mně

Obýčeť
 Orel divnú vášni mievá:
 své děti v slunce obráti,
 tuť' v té horkosti zhrievá,
 davť' jim v tu světlost hleděti.
 Kteréž' jasně vzřieti nemuoz
 v slunce, toť' sobě nespomuož,
 ihned je z hniezda vyvráti.
 Takým orlem nazývám ji,
 pro niž' srdcem v túhách lkaji,
 strach mne, žeť' mi život ztrati.
 Ach, mé očko,
 má utěcho, má radost,
 pro světlost,
 již' má najkrajši svietí, musím tužiti!
 Mé srděčko
 se leká bez přestanie
 spadenie.
 jakžto orel spadna, tuť' mu jest strach mieti.
 Jakžto lev, když' koli svým hlasem zúpi, zařve, zastěná
 své dietky vykúpi, odstoupi od nich
 ihnedť' jich smrt odstúpi,
 takéž' já lekám se smrti žádajě promluvenie.
 Labut, divny pták, zpievá umieraje,
 také já, smutný žák, umruť' v túhách zpievaje student, klerik
 pro mŕ milú žádnu, když' neráči přieti smilované.
 Ach auvech, má milá,
 již' si mě umdlila!
 Ještě by mě od smrti vykúpila,
 by se mnú jedinké slóvce promluvila
 Sluněčko stkvúcie, učinila slabým
 ruože světlúcie, vykoupila bys
 srdce i tělo dávaji v tvoję rucc, slůvko
 duši mŕ Bohu milému poruče, zářící
 ač mne neráčiš živiti, dávám
 zachovati při životě

fénix - podle egyptské mytologie bájný pták, jenž se obrozoval tím, že se sám spaloval

25. PÍSEŇ VESELÉ CHUDINY

(2. pol. 14. stol.)

Již' jest zima přišla,
 slyšte, vodranie!
 Kterak jste dlúho spali
 a šatu nenie.
 V létě spáchu,
 nic nedbáchu,
 co v zimě buđe.
 Ach, hrozně trude,
 a šatky chudě!